

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Statuta prouincialia et synodalia ecclesie Colonie[n]sis (Köln)

Colonie, 29. IX. 1492

Jtem moderatio statuto[rum] prouincialiu[m] ecclesie Colon[iensis]
auc[torita]te ap[osto]lica facta p[er] d[omi]n[u]m henricu[m]
archiep[iscopu]m p[er]dictu[m] quo ad ciues et ciuitatem Coloniense[m].

urn:nbn:de:hbz:466:1-30901

nō eo minus teneatur tpsibus debitis et
cōsuetis. q̄ disciplinari correctione com-
plera vltro exeat et recedat nisi vt dictū
est remaneat unitat' p̄mittendo eos li-
bere et pacifice q̄ voces in capitulo ha-
buerint negocia capitularia disponē et
tractare. in cōtrariū faciētes ex cōdicatio-
nis suāz quā in his scriptis ferim' mo-
nitiōe xv. dierū p̄missa promulgamus.

De mō celebrādi p̄mā missaz postq̄ alii-
quis in sacerdotē fuerit promotus

Tez cū quosdā clericos auaricie impet-
lat adeo cecitas vt dū ad sacrū sacerdo-
tij ordinē p̄mouent in quo ob ip̄i' ordi-
nis dignitatē ab oī nedū malo. vtz etiā
ab oī specie mali. prorsus deberēt p̄ cete-
ris abstinere in q̄busdā modis inhone-
stis et illicitis. statūq̄ eoz oīo nō decētib'
lucrū extorquendo alios aīcedūt. Plu-
res enī missas q̄s p̄mas missas vocāt in
diuersis locis publice celebrāt oib' q̄s
p̄nt nō solū p̄ seipos aut p̄ suos familia-
res. verū p̄ q̄sdā mulieres p̄cones in pla-
teis et in locis publicis vbi p̄plis cōue-
nire cōsuevit q̄ h̄mōi missas celebrāe in-
tendūt p̄conzantes et p̄clamātes non
sine scādalo et verecūdia puocatis Nos
ro de cetero oīno fieri p̄hibem'. statuen-
tes ne aliq̄s sacerdos de nouo p̄motus
et de cetero p̄mouēd' aliq̄ p̄mā missaz
cāter seu celebret sub titulo p̄me misse
nisi dūtaxat vnā quā etiā nō celebrabit
alibi q̄ in ecclesia in q̄ bñficiat' est vel
si religiosi fuerit in monasterio suo Nō
beneficiatus Nō in ecclesia prochiai sui
domicilij vel originis nec vt p̄missum ē
p̄conzatiōes seu p̄clamations in loci.
et in plateis publicis vbi p̄plis transire
seu cōuentre cōsuevit fieri p̄ se vel p̄ al-
ios p̄curabit. imo exclusa oī fraude h̄
fieri nō p̄mitter. p̄riū faciētes ex cōdicati-
onis suāz auctoritate presentis statu-
ti incurrāt ip̄o facto:

De locis insignibus diocef' Coloñ. vbi
cause ecclesiastice tractari p̄nt et debēt.

Te cū felicis recordatiōis bo-
nifatus papa viij. inter cetera
statuerit ne cause aplice alibi

q̄ in locis insignibus audiant. Et non
nulli nre ciuitatis et diocef' hoīes au-
doritāte l̄rariū sedis aplice aliq̄s ad di-
uersa loca reputātes ea loca cē insignia
citari p̄curāt ip̄is citatis ecōtra asserē-
tib' loca talia nō debēt p̄ insignib' repu-
tari et int̄ litigantes sept' dubio sic ex-
orto cōtingit ip̄as p̄tes vexari laborib'
graub' et expēsis. Nos hoc dubiū au-
doritāte p̄ntis statuti p̄t q̄erez litigā-
riū tollere intendētes ciuitatē nraz Lo-
loñ. Bunnē Sāctis Susarū ac tuncū
loca fore insignia et cē talia vbi cause ar-
postolice tractari de iure poterūt et ea
p̄ locis haberi debere insignib'. cetera
Nō loca nre diocef' p̄ter quāq̄ loca p̄di-
cta fore min' insignia et talia vbi cause
aplice tractari de iure nō poterūt decla-
ramus. In quoz oīm testimoniū et ro-
boris firmitatē sigillū nrm vna cum sig-
gillo capli nri presentib' est appensum
Datū āno dñi. M. ccc. xxi. in crastino be-
ati remigij cōfessous.

Moderatio statutorū provincialiū eccle-
sie Coloñ auctoritate aplice facta p̄ vñz
henricū archiep̄m p̄dictū quo ad ciues
et ciuitatem Coloñensem.

In noīe dñi Amē. Henricus dei
grā scē Coloñ ecclie archiep̄s
sacri iperij p̄ italiā archicācellar-
rius. Dilectis in christo p̄positis et ar-
chidiaconis abbatib' decanis priorib'
et p̄latis ecclesiaz rectorib' n̄rariū ciui-
tatis et diocef' ac alijs nris subditis vt
numeris salutē in dño sempiternā. Nū-
per litteras digna dei p̄uidētia sanctis-
simi in christo p̄ris et dñi dñi Johis pa-
pe. xxiij. sacrosancte rhomāe ac vniuer-
salis ecclie s̄mī p̄ntificis nob̄ directas
recepim' in h̄ xba. Johes ep̄s seru' ser-
uoz dei ven. f̄ri archiep̄o Coloñ. salde
aplicā ben. Significauerūt nobis dilecti

filii iudices scabini cōsules et cōitas ci-
 uitas. Coloni q̄ q̄dā statuta auēte ordi-
 ria edidisti in q̄b̄ int̄ alia p̄tinet q̄ vio-
 lāte emittatē seu votes eccliaz hoiez
 videlz c̄hēdo de eis vel eā mō alio vi-
 olādo ipo facto sniaz excoicatiois iur/
 rāt et si plēs fuerit vel iudex secularis
 hmōi violētū fecerit loc̄ i q̄ tales do/
 miciliū habuerit ipo facto subiaceat inē
 dicto et in loco vbi emittas lesa fuerit
 cesset p̄tinē a d̄nis. Et q̄ q̄libz loc̄ seu
 prochia cuarū citatis et diocē ad quez
 vel ad quā pdones raptōres et inuādoēs
 bonoz et rerū eccliarū vel ecclesiastica
 rū p̄onarū p̄uenierit sēū p̄da vel spoliuz
 vel rapina deducta vel vbi p̄de ipi em-
 p̄oz fuerit ipo seō ecclesiastes sine sup/
 polia inē dicto. Et q̄d̄m ibi malefacto/
 res hmōi vel p̄de spoliū vel rapie ipiuz
 emp̄oz fuerit cesset etiā a d̄nis. Et si
 p̄ tridū ibi steterit. licz ext̄e recesserit
 v̄ ad alia loca se trāstulerit. v̄ p̄da seu
 spoliū alias deductū fuerit nihilomin⁹
 prochia seu loc̄ in q̄ triduo māserat. v̄
 vbi p̄da v̄ spoliū p̄supta fuerat p̄ duos
 mēses subiaceat inē dicto. Nisi medio tpe
 fuerit satisfactū p̄ut in eisdē statut. d̄
 p̄tem⁹ p̄tinet. Et itaq̄ sicut dē iudices
 scabini p̄sules et cōitas nob̄ significare
 curarūt. d̄cā citas sic spatioza plūmz et
 diffusa h̄mō x̄ viij. prochias magnas p̄n-
 cipales et multas collegiatas ecclesias.
 plūmasq̄ capellas. Et si tota Colonia cē-
 leat in tali forefacto loc̄ vnus tota per
 p̄ns citas reputabit inē dicta et sic p̄t
 forefacta q̄ p̄t magnitudinē eiusdē ci-
 tatis frequēt in aliq̄ ex p̄dcis prochijs
 p̄mittit. v̄t̄ et it̄ t̄ps̄ aliq̄ d̄cā citas
 nō subiaceat inē dicto. Sicq̄ hmōi inter
 dicto duratē illepulta manerēt i ciuita/
 to p̄dcā in magna mltitudine corp̄a defū/
 ctōz et ex seroē sanoz ifectio seq̄ret. In-
 fates fraudarent ecclesiasticis sacris cre-
 dēt in d̄uorū p̄li. h̄ses pullularēt. et
 h̄mōi p̄cula ilurgerēt aiaz. Magna etiā
 q̄ p̄t p̄culosa exm̄ scādala possent seq̄

Ne p̄terea nob̄ humiliter supplicarūt ve-
 niaz p̄culis et scādalis obuiates q̄ ext̄m
 possent seq̄ statuta moderari et mitiga-
 p̄dcā auēte apl̄ica dignaremur. Nos eo-
 rū supplicatioib̄ icl̄ari s̄mitatē tuā seq̄
 trim⁹ et rogam⁹ attēte tibi p̄ apl̄ica scri-
 p̄ta mādātes. q̄ten⁹ prudent̄ attēdēs q̄
 tpe inēdci d̄na organa suspēdūt et lau/
 des. Nec etiā sacra ecclesiastica ministrā-
 vt solēt adolesecētes et puuli p̄cipitēs
 fari sacramētis min⁹ inflāmāt et solidā-
 tur i fide. fidelū tepescit d̄uorū. herē/
 ses pullulat et multiplicāt p̄cula aiaz
 p̄dicta statuta sic studēas t̄p̄e q̄ ex sim-
 gulari delicto in vna p̄te citatis cōmis-
 so tota p̄dcā citas nō subiaceat inē d̄cō
 h̄ p̄ca hmōi ip̄o extēdat ex prochia in q̄
 forefactū hmōi fuerit p̄petratū nisi p̄ re-
 ctōres iudices et cōsules scabinos v̄ of-
 ficiales citatis p̄dcē q̄cūq̄ noīe cēstant
 excess⁹ p̄fati fuerit p̄petratū q̄ casū statu-
 ta p̄dcā in suo roboe p̄seuerēt. Datū au-
 t̄ton. viij. id̄ martij. p̄t̄ifici. n̄ri. āno vij
 v̄ez licz p̄ nos neq̄q̄ statuta hmōl. imo
 p̄ bo. me. d̄nz. engilbertū quōdā Coloni
 archiep̄m p̄decessorē n̄m de cōcilio car-
 pl̄i et p̄oz ac p̄latōz n̄oz iadudū lōge
 retroactis t̄p̄ib̄ edita existant p̄ ecclēsi-
 az ecclesiasticaz p̄sonaz ac earū bonoz
 libertate obseruāda et per nos publica
 vtilitate pensata de cōilio et p̄sensu ca-
 pl̄i n̄ri suffraganeoz n̄oz capitulorūq̄
 suoz seu ip̄oz p̄curatorū ac p̄oz et p̄lat-
 toz et p̄oz in pleno cōcilio p̄uicāli q̄d̄
 alias celebrāim⁹ scā p̄uicālia et ad to-
 tā n̄raz p̄uicālia sūt extēsa. existat etiam
 cōstitū nō sine p̄sulta p̄uisione i eisdē
 tutis locū fore cēsendū q̄ ad obseruācū
 inē dictā et cessatiois d̄noz i casib̄ an-
 dictis totā citatē Coloni. et nō tm̄ pro-
 chiā in q̄ ip̄m p̄mittit p̄tigit forefactū. ne
 fectores p̄sules scabini vel officiales et
 cōitas citatis p̄dicte forefacto aliq̄ i vi-
 na ip̄ius ciuitatis p̄t p̄petrato dū ip̄is
 vna prochia tm̄ sit inē dicta i alijs ecclē-
 sijs ciuitatis eiusdē auditi d̄na cop̄d
 p̄ vij.

si pisset forefactores et delinquentes in
 casibus istis p[re]fatis i[n] l[ite]ris ap[osto]licis c[on]t[ra]ctis ad
 p[re]stadas l[ite]ras emendas debitas induce
 re n[on] curaret s[ed] p[ro]p[ter] tota interdita ci
 uitate dinoru[m] car[er]ia p[er] tales forefactor
 res acius incitari eos ad h[er]em[on]i[am] emen
 das p[re]stadas inducere forti[us] festinaret
 nec p[er] c[on]sequens p[ro]p[ter] l[ite]ras p[re]dictarum
 astringamur de iure ad aliquam modera
 tionem eoru[m]de[m] statuto[rum] faciendam nec p[re]fa
 ctis scissim[us] p[er] et d[omi]n[us] n[ost]r[us] si p[er]missor[um] ve
 ritate[m] noticiam habuisset p[re]dictas l[ite]ras s[er]as
 concessisset. T[ame]n ut i[n]tentione[m] ip[s]o[rum] ci
 uium deas l[ite]ras ad nos impetratum et ad al
 iquid p[er]suasione[m] de f[aci]do de aliq[ua] nota ino
 bediente arguamur et ut ip[s]i p[ro]p[ter]p[ro]p[ter]p[ro]p[ter]
 res existat ad p[ro]fouend[um] libertate[m] ecclesi
 asticam p[er]sonasq[ue] ecclesiasticas defendend[um]
 et a noxijs p[er]seruand[um]. Taliter de c[on]sen
 su nostri capli ac p[ro]p[ter] et p[ro]p[ter] n[ost]ro[rum]
 circa obseruata[m] in f[aci]do et cessatione[m] a
 diuinis auct[orit]ate statuto[rum] p[re]dicto[rum] quo ad
 citate[m] Colon[ie] in casibus ad q[ui]s deca[m] l[ite]ra[m]
 postolica se extendit duxim[us] ordinand[um] et
 disponend[um]. Qu[ia] p[ro]p[ter] violatione[m] ecclesiaz
 emunitat[is] seu dotu[m] in vna p[ar]te citatis
 commissaz in sola p[ro]chia in q[ua] hac commi
 si c[on]tingerit stat[im] i[n]t[er] moderatione[m] infra
 scripta cesset a diuinis. Et si p[ar]tes fuerit
 vel index secularis q[ui] h[er]em[on]i[am] violente[m] fe
 cerint in p[ro]chia etia[m] q[ui] tales domiciliu[m]
 habuerit ecclesiasticu[m] seruet i[n]t[er]dictu[m].
 In alijs at ecclesijs collegiatis p[er]petua
 lib[er]t[ate] p[ro]chias citatis Colon[ie] p[ro]p[ter] h[er]em[on]i[am] infra
 xv. dies a t[em]p[or]e h[er]em[on]i[am] p[er]miss[is] violente[m] per
 plebanu[m] p[ro]chie in q[ua] violente[m] ip[s]a p[er]miss[is]
 fa fuerit c[on]silio citatis Colon[ie]. v[el] i[n] g[ra]do
 c[on]silio sine aliq[ui]b[us] ex ip[s]is p[er]sulis notifi
 care c[on]putand[um] p[er]mittet[ur] sine p[er]mittet[ur]
 c[on]pellat ad emenda[m] et satisfactione[m] p[er]di
 gnā p[re]stand[um] nec cesset a diuinis nec eccle
 siasticu[m] seruet i[n]t[er]dictu[m]. s[ed] ip[s]i i[n]t[er]dictuz
 sine cessatione a diuinis p[er] eosde[m] xv. dies
 susp[en]dim[us] et teneri volum[us] ac decerni
 m[us] in susp[en]so. Nisi p[er] iudices m[ag]istros ci
 uium c[on]sules. scabinos vel officiales aut

citate[m] ciuitatis p[re]dicte vel eis m[ag]ist[er]
 tib[us] a rati[on]ib[us] seu forefacto[rum] h[er]em[on]i[am]
 in crimine suo scient[er] defensorib[us] excelsi
 sus h[er]em[on]i[am] fuerit p[er]petrati. Quo casu sta
 tuta p[re]dicte sicut ab ip[s]o Engilbro p[ro]mou
 dialit[er] s[un]t edita p[ro]p[ter] l[ite]ras ap[osto]lice inu[en]t[ur]e p[er]
 uerant. v[er]o si infra xv. dies p[er] exposita
 sine notificata h[er]em[on]i[am] violente[m] c[on]silio ci
 uitatis Colon[ie] sine m[ag]istro c[on]silio aut ali
 q[ui]b[us] ex ip[s]is p[er]sulis forefactor sine forefa
 ctores de p[er]missa p[er] ip[s]os violente[m] no[n] sa
 tisfecerint ext[er]e absq[ue] aliq[ui] alia i[n]t[er]pella
 tiōe statuta p[re]dicte p[re]dicte in o[mn]i f[or]m[is] p[er]
 mem[or]ata exacta diligētia obseruet. Volu
 im[us] at q[ui] in p[ro]chia in q[ua] h[er]em[on]i[am] violente[m]
 fuerit p[er]petrata infra xv. dies p[re]dicto[rum]
 spatium postq[ue] ip[s]e pleban[us] seu ei[us] vicari[us]
 ip[s]az violente[m] c[on]silio citatis seu m[ag]istro
 c[on]silio aut aliq[ui]b[us] ex ip[s]is p[er]sulis notifi
 cauerit no[n] an nec alias. corpa def[un]cto[rum]
 cu[m] solenitate missa tradi possint ecclesi
 astice sepulture ip[s]i i[n]t[er]dictu[m] sine ces
 satione dinoru[m] q[ui] ad sepulturam et solenit
 tate[m] exequu[m] ip[s]az susp[en]dentes. Sup[er]
 batio de h[er]em[on]i[am] notificandis h[er]em[on]i[am] f[aci]do stat[im]
 volum[us] ip[s]i pleban[us] seu ei[us] vicarij si in
 dubiu[m] reuocaret iuramento. Notificandis
 onē i[n]sup[er] ip[s]az facta idē pleban[us] sine su
 us vicari[us] caplo n[ost]ro i[n]timabit vt scri
 possit q[ui] xv. dies p[re]dicti sint elapsi. Ne
 h[er]em[on]i[am] notificatio aliq[ui] colore q[ui]ro differat.
 Precipimus vt plebanus seu ei[us] vices
 gerēs in cui[us] p[ro]chia violente[m] fuerit p[er]
 petrata. stat[im] postq[ue] h[er]em[on]i[am] sibi c[on]stituit p[ro]
 fm statuta c[on]stitutiōe[m] notificacione[m] ip[s]az
 faciat fm modu[m] p[re]dictu[m]. Quā si p[er] tridu[m]
 um postq[ue] facta c[on]stituit facere neglex
 erit pleban[us] seu ei[us] vices gerēs. co[r]po
 ab officio et beneficio sint susp[en]si. Et si
 adhuc p[er] tridu[m] subsequens hac i[n]timati
 onem no[n] fecerint vt est dictu[m]. eo t[em]p[or]e ex
 c[on]dicationis sententia quā in eos in his
 scriptis ferimus sint nodati. Que o[mn]ia et
 singula in obseruatione i[n]t[er]dicto[rum]
 sine cessatione a diuinis fm statuta p[re]
 fata in suis capitulis et clausulis con

Statuta Henrici. xxxiiij.

tra raptores inuasores et predones bo-
 norum et rerum ecclesiarum seu ecclesi-
 asticarum personarum ipsi spoliū ra-
 pinā et inuasionem infra ciuitatem Colo-
 niensem committentes seu domicilia
 habentes volumus obseruari .per pre-
 missa vero que tatum ad ciuitatem Col-
 oniensem extendi volumus quo ad ob-
 seruatiā eorundem statutorum siue in-
 terdictorum et cessationē a diuinis que
 non intendimus inducere siue aliquid
 innovare. In quorum omnium firmita-
 tem et testimonium sigillum nostrum.
 una cum sigillo capituli nostri presen-
 tibus est appensum. Quod nos capitulum
 pro nobis et prioribus Coloni in signum
 consensus nostri prestiti presentibus duxi-
 mus apponendum. Datum anno domi-
 ni. M. C. C. xxxiiij. crastino dominice que
 canatur Inuocauit me.

Moderatio eorundem statutorum se-
 cundario facta auctoritate predicta per
 eundem dominum archiepiscopum quo ad eosdem
 ciues et ciuitatem Coloniensem.

In nomine domini Amen. Henricus dei gratia
 sancte Coloniensis ecclesie archiepiscopus.
 sacri imperii per Italiam archicamerarius. etc.
 ut supra. Johannes episcopus seruus seruorum
 dei venerabili fratri archiepiscopo Coloni. etc. ut
 supra. Datum Avinionis. vii. idus martij
 pontificatus nostri anno. vii. Nos huius-
 modi litteris apostolicis reuerenter obedire vo-
 lentes ut tenemur de consensu nostri ca-
 pituli ac priorum et prelatorum nostrorum
 predictorum circa obseruatiā interdicti
 et cessationem a diuinis auctore statutorum
 predictorum quo ad ciuitatem Coloni. taliter
 duximus ordinandum et disponendum
 et ipsa statuta moderandum quod propter vi-
 olationem ecclesiarum seu ecclesiastica-
 rum emunitatum seu dotum in sola pro-
 chia in qua hanc committi contigerit ces-
 setur a diuinis. In alijs autem ecclesijs

collegiatis conuentualibus et prochijs
 ciuitatis Colo. propter hoc infra mensem
 a tempore notificationis facte per ple-
 banum prochie in qua violentia perpe-
 trata fuerit consilio ciuitatis Coloniensis
 aut magistris consulum siue aliquibus ex
 ipsis consulibus notificare computandum
 ut delinquentem seu committentem com-
 pellat ad satisfactionem condignam pre-
 stadam. si committens siue forefactor de ci-
 uitate Coloniensi. et sub prete magistrorum
 et consulum fuerit dicte ciuitatis non ces-
 setur a diuinis nec ecclesiasticum serue-
 tur interdictum. sed ipsum interdictum si-
 ue cessationem a diuinis per eundem
 mensem relaxamus ac teneri volumus
 et decernimus relaxatum. verum si in-
 fra predictum terminum post expositam siue
 notificatam huiusmodi violentiarum consilio ci-
 uitatis siue magistris consulum aut aliqui-
 bus ex ipsis consulibus forefactor siue
 forefactores de commissa per ipsos seu per
 ipsum violentia non satisfecerit dummodo huiusmodi
 forefactores siue forefactor iurisdictioni
 et prete dictorum magistrorum et consulum
 ipsis subfuerint ita quod ipsum seu ipsos ad
 prestadam huiusmodi emendam compellere de
 forefacto poterit. et tunc statuta puni-
 ctalia predicta in sui forma premea exacta
 diligentia obseruent. Si autem predicti delin-
 quentes forefactores seu delinquens
 aut forefactor extraneus fuerit aut de ci-
 uitate Coloni cessarit ita quod predicti magistri
 et consules in ipsum seu ipsos iurisdic-
 tione aut prete non habuerint aut exercere
 possint in predicta ciuitate Coloni aut in ec-
 clesijs collegiatis conuentualibus aut pro-
 chijs citatis predicta. predicta statuta nullatenus
 obseruent. Sed ipsi interdictum siue
 cessationem ob huiusmodi delictum promulgatum re-
 laxam. ac teneri volumus et decernimus
 relaxatum. Voluimus autem quod in prochia in qua
 violentia huiusmodi fuerit perpetrata. postquam
 fuerit cessatum ut dictum est infra spatium quatuor
 septimanarum postquam ipse plebanus
 aut eius vicarius ipsarum violentiarum consilio
 F. liij.